

Et convidem també a compartir amb nosaltres les teves experiències, idees, inquietuds i aportacions, per tal de continuar aprenent i enriquint-nos mútuament.

Complir totes aquestes premisses és pràcticament impossible, però no es tracta tant d'això, sinó que, ara escullis el teu propi recorregut i que posis en pràctica aquelles idees que tinguin sentit al teu context i la teva pròpia composició, ja que qualsevol canvi de direcció o petita incorporació als nostres programes i formes de fer, és un primer pas molt important.

La formatització dels aprenentatges en aquesta edició anomenada "Com ser un centre cultural i educatiu integrat atenent a la diversitat física i intel·lectual", respon a la voluntat de poder difondre i compartir la nostra experiència i visió amb professionals del sector cultural i/o educatiu que estiguin plantejant-se les mateixes qüestions. No preten ser una guia oficial i inqüestionable, sinó ben al contrari, llegir-se com un material didàctic en format de proposta, en permanent revisió i intenció de millora, i que deixi també en obert, de forma completament conscient, alguns dels nostres dubtes i inquietuds.

Com a Centre d'Art Torre Muntadas, situat al Prat, aquestes han estat algunes de les preguntes que han impulsat la creació de la publicació que tens a les mans, la qual s'ha elaborat a partir d'un any de feina en el marc d'IntersECCions, programa impulsat per l'Ajuntament del Prat de Llobregat, que situa l'educació i la cultura com a eixos estratègics de ciutat i motors de transformació social. Hem treballat de manera conjunta el Centre d'Educació Especial (CEE) Can Rigol, l'Escola d'Arts del Prat i el Centre d'Art Torre Muntadas en un projecte comú amb diferents accions i propostes, amb les quals hem aprofundit sobre tècniques i sistemes d'organització inclusiva, compartint sabers i experiències. El centre d'art s'ha encarregat de sistematitzar i dissenyar en un format de difusió aquests coneixements, fruit de l'intercanvi i el treball en equip, per tal de generar una eina pràctica i senzilla per pensar en clau de diversitat centres culturals i educatius inclusius.

Aquesta proposta ha estat realitzada pel Centre d'Art Torre Muntadas, en col·laboració amb el CEE Can Rigol i l'Escola d'Arts del Prat, dins el marc del projecte IntersECCions 2018/2019, impulsat per l'Ajuntament del Prat de Llobregat.

Concepció i continguts

Centre d'Art Torre Muntadas - /Unzip Arts Visuals (José Antonio Delgado, Esther Merchán, Mercè Ubalde)

Escola d'Arts del Prat - Associació d'Amics de l'Art del Prat (Daniel Gasol, David Faure, Marta Mouns)

Centre d'Educació Especial Can Rigol (Berta Portabella, Jaume Aldabó, Laia Barriga, Mario Navarro, Marta Pons, Rodrigo Fafián)

Agraïments

Al col·lectiu artístic Lo Relacional, Puri Nuñez i Inés Clapés; així com a totes les persones que d'una forma o altra han participat en algun moment en aquest projecte, com són la totalitat de docents, alumnes i familiars del CEE Can Rigol.

Publicació - Direcció i coordinació:

/Unzip Arts Visuals - Ajuntament del Prat de Llobregat
unzip@elprat.cat - C/ Jaume Casanovas, 80
08820 El Prat de Llobregat, Barcelona.

Disseny de la publicació: Lara Martínez

Dipòsit legal: B 7857-2019

Llicència: Creative Commons

COM SER UN CENTRE CULTURAL I EDUCATIU INTEGRAT ATENENT A LA DIVERSITAT FÍSICA I INTEL·LECTUAL

- Quin és el paper d'un equipament públic en relació amb la ciutadania del territori?
- Un centre que pensa accions i propostes que només poden activar un cert tipus de participants, treballa de forma responsable?
- Quina és, doncs, la responsabilitat dels centres culturals i educatius en relació a la diversitat?
- Com podrien pensar-se els programes, accions, comunicacions, exposicions i dinàmiques de les propostes educatives per tal que siguin inclusives?

R E P E N S A N T

LES ACTIVITATS EDUCATIVES

- **Conèixer** el grup amb antelació si és possible i, si no, intentar esbrinar quin tipus de necessitats poden tenir.
- **Planificar-se** les propostes a partir d'una ràtio d'assistència abastable pel personal disponible.
- **Pensar** accions en què es pugui participar de més d'una manera i en què persones amb qualsevol tipus de mobilitat puguin actuar. Igualment, en el cas de persones amb dificultat de visió, audició, etc. Alguns consells a l'hora de pensar aquestes activitats són: fer propostes sensorials; habilitar l'espai amb catifes, sense obstacles; oferir materials versàtils, que es puguin fer servir de diferents formes; tenir mobiliari adequat: per exemple, les persones amb cadires de rodes necessiten taules que no interfereixin a l'hora d'apropar-se i poder fer l'activitat.
- **Oferir** diferents activitats alhora, cada una preparada en un espai fàcilment identificable, i per on es pugui circular lliurement en funció dels interessos.
- **A l'hora** d'explicar les activitats cal complir les 3C. Les instruccions han de ser: CLARES, CONCRETES i CONCISES.
- **Fer servir** el mètode de l'anticipació per explicar què farem i quines activitats es proposen per a la jornada.
- **Fer visible** el temps a mesura que anem fent activitats, ja sigui amb petits cronòmetres o, per exemple, marcant amb gomets en una fitxa les accions que ja hem fet, de manera que puguem veure què ens queda per fer.

LES ACTIVITATS I LES ESTRUCTURES

- **En les nostres** comunicacions, fer saber que tota mena de persones són ben vingudes, per tal que tothom se senti apel·lat.
- **Explicar** les mateixes coses, ja sigui la proposta en concret o els textos de les cartel·les de les obres, etc., en diferents llenguatges: oral, escrit, Braille, llenguatge de signes, pictogrames, subtítols als audiovisuals, etc.
- **Comptar** amb personal suficient per acompanyar el procés de cada persona (una mitjana aproximada pot ser per cada 5-6 persones assistents, 2 educadors/tutors/responsables).
- **Tenir flexibilitat:** adaptar-se al grup o la persona participant, deixar coses de banda si no funcionen, buscar alternatives a les propostes, etc.
- **Avaluar** en la mesura del possible tots els processos i activitats amb les persones que hi assisteixen, per tal de reconduir el que sigui necessari.
- **Ser autocrítics**, però també ser realistes, i no fustigar-nos quan alguna proposta no surti com la teníem pensada.

LES ESTRUCTURES I ELS DISPLAYS EXPOSITIUS

- **Senyalitzar** l'espai de forma clara, tant fora com dins de l'edifici.
- **Tenir** l'espai accessible i adaptat (rampes, ascensors, WC adaptats, etc.)
- **Oferir** la possibilitat de fer diferents recorreguts per l'exposició, a escollir per cada persona.
- **Habilitar** espais de descans amb cadires.
- **Als textos**, fer servir tipografies *friendly* amb la dislèxia i caràcters grans.
- **Donar** materials d'informació que es puguin emportar a casa, com fulletons o informacions en codis QR.
- **Acompanyar** les informacions importants o llargues amb material gràfic: pictogrames, fotografies, esquemes, etc.
- **Mantenir** un espai amb llum confortable i on els àudios no siguin estridents i es puguin autoregular, tenint en compte les possibles sensibilitats a freqüències molt agudes o greus.
- **Tenir** disponibles materials que puguin facilitar la visita, com per exemple lupes per a persones amb dificultats de visió.
- **Tenir** accessibles els pictogrames bàsics, com pot ser "saludar" o "escoltar" per a les visites organitzades.

SISTEMES DE COMUNICACIÓ

SAAC (Sistemes Augmentatius i Alternatius de Comunicació): formes d'expressió diferents al llenguatge parlat o escrit, que tenen com a objectiu augmentar les possibilitats de traspàs i donar opcions alternatives a l'hora de transmetre un missatge. Són d'especial utilitat per comunicar-nos entre persones amb qui no compartim llenguatge, com poden ser aquelles que parlen altres idiomes, o persones que es comuniquen a través de llenguatge de signes, Braille o pictogrames.

Pictograma: símbol, dibuix o jeroglífic que comunica un missatge o descriu objectes, accions, sentiments, etc., sense referir-se a la seva forma lingüística, ja sigui escrita o parlada.

Materials de lectura fàcil: materials elaborats amb especial cura per tal que els puguin llegir i entendre totes les persones que tenen dificultats lectores o de comprensió.

Tipografies "dislèxia friendly": tipografies que faciliten la lectura a persones dislèctiques.

FRASES BRÚIXOLA

“Pensar propostes i espais en clau de diversitat, no és un avenç només per a aquelles persones que tenen una accessibilitat limitada al món cultural, sinó que és un gran avenç per al conjunt de la societat.”

“Cada persona veu el món de forma diferent. Si ens entenem mútuament, és més fàcil connectar i comunicar-nos.”

“¿No és millor fixar-nos en aquelles coses que tenim en comú, que no pas en les que no? Sempre ha estat més fàcil construir quelcom nou des de les coincidències.”

GLOSSARI / FRASES BRÚIXOLA EL LLENGUATGE CONSTRUEIX REALITAT

CANVI DE NOMENCLATURA

“Condicció” vs. “Trastorn”: trastorn fa referència a allò que manca en comparació amb altres persones, situacions, etc.; quelcom alterat en relació amb el que es considera “la norma”. Condició descriu una forma de ser. Per aquesta diferència semàntica es considera més adequat parlar de persones CEA (Condicció de l'Espectre Autista) que no pas de persones amb TEA (amb Trastorn de l'Espectre Autista).

“Diversitat” vs “Discapacitat”: el prefix dis- indica ‘disminució respecte a’, ‘menys que’. Per tant, és una paraula que parla de les persones en relació amb la seva comparació amb altres o amb allò que es considera normatiu. Creiem que és més inclusiu descriure cada persona per si mateixa, partint de la idea que totes som diferents i que totes tenim unes habilitats diferents, sense fixar-nos en un model estàndard al qual hem de respondre.

“Poli.../Multi...” vs. “Adaptació”: no sabem ben bé quina seria la paraula més idònia per explicar aquesta idea, però el que sí que creiem és que si tenim una activitat organitzada i pensem a adaptar-la perquè sigui adient per a tot tipus de participant, el que estem fent no deixa de ser partir d'un estàndard i modificar-lo: fer una versió B de la versió A.

Si les activitats ja es dissenyen des del principi de forma polivalent o multifuncional, per tal que les persones hi puguin participar de diverses maneres depenent dels seus interessos i capacitats, ja estem planificant de forma inclusiva. Només el fet de replantejar-nos com anomenar les activitats, transforma les metodologies de treball.

TERMES ESPECÍFICS

Educació compartida: és el tipus d'itinerari formatiu que fa una persona que combina classes a l'escola d'educació ordinària amb classes a l'escola d'educació especial.

Ràtio: quocient de dues magnituds o dues quantitats que són objecte de comparació. Per exemple, la ràtio professor-alumne, serveix per conèixer el nombre d'alumnes que correspon a cada professor. Quan parlem d'una ràtio abastable, volem dir que la quantitat de persones que hi participen ha de ser adient i proporcional a la quantitat de persones responsables de conduir la proposta.

Moviment estereotipat: moviment repetitiu o ritual de postures o expressions sense el caràcter compulsiu dels tics. Les estereotípies poden ser moviments simples (com el balanceig del cos) o complexos (com les autocarícies, el creuament i descreuament de les cames, o marxar del lloc).

Activitats multisensorials: aquelles que plantegen accions que, complementades, estimulen diferents sentits alhora, com podria ser conjugar música amb imatges, llums, moviments del cos, elements amb diferents textures o temperatures, etc.

Centre/Activitat/Orquestra, etc., integrat/da: aquell/lla en què persones amb tot tipus de mobilitat i capacitats intel·lectuals i físiques, treballen plegades.

Seqüenciació: pauta cronològica de les accions o propostes que es portaran a terme durant un temps concret, com pot ser mentre duri una activitat o durant les hores que es passen en un matí. La seqüenciació de les accions serveix a la persona que les rep per situar-se, saber què s'espera que faci i què passarà després d'haver-ho fet. És una eina útil per a qualsevol grup i activitat.

CENTRES I PROGRAMES IMPLICATS A LA PUBLICACIÓ

Centre d'Art Torre Muntadas: equipament públic del Prat de Llobregat que desenvolupa accions del Programa d'Arts Visuals. Entre d'altres propostes dirigides a la ciutat (com poden ser sessions de formació per a artistes, exposicions, suport en el desenvolupament de projectes artístics, etc.), organitza activitats educatives dirigides a públic familiar i centres educatius.

/UNZIP Arts Visuals: és el nom que donem al Programa d'Arts Visuals al Prat de Llobregat.

Escola d'Educació Especial Can Rigol: escola pública del Prat de Llobregat que acull alumnes des dels tres anys fins als vint. El seu objectiu és desenvolupar al màxim les capacitats dels alumnes per tal que puguin integrar-se en la societat, en un procés d'implementació constant de noves estratègies educatives i d'avaluació sistemàtica dels seus avenços.

Escola d'Arts del Prat: aquest projecte de l'Associació d'Amics de l'Art del Prat és un centre de formació en les arts visuals i plàstiques dirigit a persones de totes les edats, amb interessos i inquietuds molt diversos, que busquen un aprenentatge rigorós, proper i a mida.

IntersECCions: programa impulsat des del 2016 per l'Ajuntament del Prat de Llobregat, que situa l'educació i la cultura com a eixos estratègics de ciutat i motors de transformació social. Dins el marc d'aquest programa, s'ha portat a terme l'experiència que ens ocupa, ja que ha estat l'escenari de feina conjunta entre els tres agents implicats a partir del qual s'ha elaborat aquesta publicació.